

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Г. І. Коберник, професор, завідувач кафедри
теорії початкового навчання
Матвієнко Аліна, студентка I курсу*

Анотація. У статті розглядається проблема використання навчально-виховних технологій, які сприяють розвитку творчого потенціалу студентів. Особлива увага звертається на роль інноваційних технологій в галузі освіти і громадянського виховання.

Ключові слова. Студент, навчання, інновація, інтерактивний метод, вчитель початкової школи.

Keywords: student, learning, innovation, interactive method, an elementary school teacher.

Abstract. The article deals with educational and developmental potential for teaching and learning of students in the classroom. Attention is drawn to the role of innovative educational technologies in the education and development of students, formation of their civic opinion. And the teacher provides guidance for the effective use of interactive technologies in the educational process in elementary school.

Процес реформування освіти в Україні є спробою застосування нових форм роботи в межах традиційної системи. Результативність у роботі досягається шляхом впровадження інноваційних технологій, пошуками відповіді на питання: «Як навчати, як створити сприятливі умови засвоєння нового матеріалу?».

Тому, на мою думку, будь-яка педагогічна технологія буде мертвою, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не розглядатимуть дану проблему як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків. Описати технологію – це одне, а реалізувати її на уроці – це зовсім інше. Адже відіграє велику роль відбиток особистості, інтелекту конкретного вчителя. Тому найсерйознішою проблемою реформування освіти є підготовка вчителів, які повинні усвідомити, що слід переходити «від передання знань» до «навчання жити». Розв'язання даного завдання безпосередньо пов'язане з навчально-виховним процесом.

Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової і колективної форм організації навчальної діяльності учнів [3, с. 231-232].

Виховний та розвивальний характер навчально-пізнавальної діяльності на уроці поглиблюється за умови постійного включення учнів у ситуації, де вони повинні:

- доводити власну думку, наводити на її захист аргументи, докази, користуватись здобутими знаннями;
- ділитися своїми знаннями з іншими;
- допомагати товаришам, коли вони відчувають утруднення, пояснювати незрозуміле;

- спонукати до знаходження не одного рішення, а декількох самостійно зроблених;

- вільно вибирати завдання, переважно пошукового і творчого характеру;

- урізноманітнювати діяльність, включати в пізнання елементи праці, гри та спілкування;

- виконувати завдання-максимум, розраховане на читання додаткової літератури, першоджерел, на тривалі спостереження [1, с. 32-31].

Значна кількість основних методичних інновацій пов'язана сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Тому, змінивши слова великого китайського педагога Конфуція «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію», можна сформулювати як кредо інтерактивного навчання.

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Як бачимо, процес навчання потребує напруженої розумової роботи дитини і власної активності у цьому процесі. Мало пояснити, розповісти, продемонструвати. Справжнього результату можна досягти лише за допомогою інноваційного навчання [8, с. 76].

Саме на школу покладається велика відповідальність за підготовку людини до життя, за формування її громадянської думки. Адже тільки через діяльність в колективі людина входить у суспільство. І такими колективами є для дитини сім'я, школа.

Процес навчання – це не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня, а його напружена розумова робота в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань.

Учні повинні мати цілком інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, практикувати її та застосовувати в конкретних умовах, формулювати та відстоювати конкретну думку. Цього можна досягти за допомогою активного, зокрема інтерактивного, навчання.

Але кожному вчителю перш за все слід розуміти, що корінні зміни мають відбутися в його власній професійній діяльності, в роботі його учнів, знати яким чином можна забезпечувати високу якість навчання та виховання в сучасній школі. Вчителю насамперед потрібні ерудиція й палке бажання позбутися всього застарілого, всього, що гальмує підготовку школярів до життя.

Для реалізації цих змін, вчитель повинен застосовувати активні або інтерактивні моделі навчання. Завдяки інтерактивним технологіям засвоєння матеріалу є наслідком спілкування між тими, хто вчить і хто вчиться, тобто між тими, хто має певні знання й досвід, та тими, хто їх здобуває.

Втім, лише розумітися на тих чи інших технологіях - замало. Найважче –

організувати інтерактивне навчання на своїх уроках, якщо ані сам учитель, ані його колеги не бачили, скажімо, колективних навчальних занять, не брали у них участі.

Уміння і бажання навчатися – це той фундамент, який маю закласти я, як вчитель. Тому перед кожним уроком потрібно шукати відповідь на «вічне» запитання: як побудувати навчальну роботу, щоб вона викликала емоційне піднесення у школярів, неодмінно позитивно впливала на їхні почуття і мислення, збагачувала їх досвідом самостійних пошуків та роздумів.

У практиці можна використовувати різні інноваційні методи навчання. Прикладом може бути вправа «Ромашка», завдання якої полягає у створенні правильного речення, що стосуються даної теми. Наприклад: казка «Кривенька качечка». Дівчина: працююча, лагідна, добра, жорстока, мовчазна, зла, горда. Вибравши правильні ознаки даного героя, учні складають його внутрішню характеристику. Ця вправа допомагає учням у відтворенні змісту тексту, запобігає зазубрюванню. Дитина намагається прочитати текст так, щоб на наступному уроці «зірвати» з ромашки правильні відповіді [6, с. 11-13].

Добре спрацьовує вправа «Мозковий штурм», яка дає можливість повторити вивчене на попередніх уроках та узагальнити почуте. Ця вправа – міра швидкості думки та шкала виявлення рівня знань.

У дітей зник страх перед неправильною відповіддю. Самостійний пошук учнями відповіді на запитання «Чому?» приносить мені масу задоволення. Спираючись на власний досвід, учні самі пропонують завдання, ставлять запитання та шукають на них відповіді.

Найбільшою проблемою, з якою зустрічаються вчителі на початку своєї діяльності на початку роботи це байдужий дитячий погляд. Далеко не всі вихованці виявляють бажання виконувати додаткові завдання. Тому варто починати працювати з невеликою групою дітей. Допомога батьків, результати роботи однокласників розширяють коло однодумців. Ви досягнете того, що ваші учні на уроці ставитимуть масу додаткових запитань, які виходять за рамки об'єму необхідних знань, зазначених у програмі.

Цю вправу можна використати при опрацюванні теми «Усна народна творчість». Наприклад, при вивченні казки «Кирило Кожум'яка» на етапі закріплення використовую вправу «Мозковий штурм»:

- Скільки було дочок у київського князя?
- Скільки виробляв кожухів за день Кирило Кожум'яка?
- Скільки попросив бочок смоли Кирило Кожум'яка?
- Скільки голубів вигодовувала князівна?

Ця вправа може бути використана при складанні характеристики головного героя.

До кожної букви в імені героя казки доберіть слова, які характеризують даного персонажа.

К расивий	К расень
И	О бдарований
Р оботящий	Ж вавий
И	У мілий

Лагідний
Освічений

Милосердний
Яскравий
Коректний

На уроці потрібно враховувати те, як учень бере участь у навчальній діяльності, його спосіб спілкування з однокласниками, готовність до співпраці і прийняття відповідальності, дотримання правил обміну думками та інших норм поведінки на уроках [9].

Отже, оскільки вчитель є організатором освітнього процесу то його основною метою є пробудити і підтримати прагнення дітей до пізнання, що спонукає педагогічний колектив шукати шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми через використання інновацій.

У новому тисячолітті українське суспільство постало перед вибором: якою бути людині у XXI ст., з якими ціннісними орієнтаціями, соціально-психологічними установками. Ось тут основний тягар випадає на освіту.

Соціально-економічні та політичні зміни, що відбулися наприкінці минулого століття в Україні, внесли істотні корективи і в освітній процес. Зокрема, у Законі України "Про освіту" освіта проголошена основною інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави [4, с. 18].

У школі ведеться робота у напрямку впровадження нового режиму навчально-виховної роботи в умовах гуманізація науково-методичної діяльності вчителя у напрямку забезпечення креативної освіти інноваційної особистості .

Сьогодні в початковій школі впроваджується багато інноваційних технологій, серед яких виділяють наступні групи: технології особистісно-орієнтованого навчання й виховання; традиційні педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу; педагогічні технології на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу. Охарактеризуємо деякі з тих технологій, під час впровадження яких у навчально-виховний процес початкової школи ефективно реалізується особистісно-орієнтований підхід. Саме їх використання, на мою думку, є оптимальними для успішного навчання, всебічного виховання та гармонійного розвитку особистості молодшого школяра [5, с. 231].

Інноваційне навчання - це зорієтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, ґрунтована на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної і суспільної мети [9].

Відомі нині, насамперед, такі, що найчастіше використовуються на практиці, педагогічні технології можна певним чином класифікувати [8, с. 36].

Структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що забезпечує логічну послідовність формування та розв'язання дидактичних задач на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі з урахуванням поетапної діагностики результатів.

Інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, уроків, навчальних днів.

Ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються вміння виконувати завдання на основі компромісного вибору.

Тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань.

Інформаційно-комп'ютерні технології: це технології, що реалізують у дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу "людина-машина" за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо).

Діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, базованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня: (учень-учитель, учень-автор, учитель-автор тощо) [2, с. 45-46].

Різноманітність та велика кількість сучасних інноваційних педагогічних технологій вимагає від учителів пильної уваги та відповідної підготовки до їх вибору та впровадження в навчально-виховний процес початкової школи. Інноваційна діяльність передбачає сформованість у вчителя найвищого ступеня педагогічної творчості, оскільки суть такої діяльності передбачає оновлення педагогічного процесу, внесення прогресивного у традиційну систему навчання й виховання [1, с.34-35].

Новий підхід до характеру й рівня професійної діяльності сучасного вчителя пов'язаний з бажанням відійти від стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості. Він передбачає індивідуально-творчу діяльність педагога, здатного створити й запровадити нові технології, що ефективно реалізують вимоги особистісно орієнтованого освітнього простору.

Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання [7, с. 22].

Інтерактивні методи у поєднанні з класичними методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення матеріалу в початковій школі. Різноманітність методів інтерактивного навчання дозволяє вчителю доцільно підібрати методи саме для конкретної теми, а також вибрати методи відповідно до рівня знань учнів класу. Переваги інтерактивного методу навчання полягають у тому, що: за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягається високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь. Розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія,

самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати. Впровадження системи інтерактивного навчання приносить користь: конкретному учню – усвідомлення включення в спільну роботу, комунікативи у готовність до роботи у групах на інших уроках, розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні; навчальній групі – розвиток навичок спілкування і взаємодії у малій групі, формування ціннісно орієнтованої єдності групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності; класу: оцінювання процесу і результату спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності класу, розвиток аналізу й самоаналізу у процесі групової роботи; у траєкторії зв'язку “клас-учитель” – нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності класу, багатомірне опанування навчального матеріалу, формування готовності до особистісної взаємодії. Використання інтерактивних методів навчання на уроках в початковій школі допомагає досягнути триєдиної мети навчання: навчальної, розвивальної та виховної [9].

Список використаних джерел

1. Белкіна О.В. Критичне мислення вчителя як передумова його розвитку в учнів // Формування гуманістичного світогляду вчителя : Уманський держ. педагог. ун-т. ім. П.Тичини.-К.: Наук. світ, 2001.-С.80-84.
2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку. // Початкова школа. 2007 -- №7. 434 с.
3. Гейко І. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи //Тема. - 2004. -- № 3/4. - С. 229-232;
4. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі // Управління освітою. 2001. - № 3. - С. 18-24
5. Дичковская И.М. Инновационные педагогические технологии. – К., 2004. 432 с.
6. Досяк І.М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1 – 4 класи. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.
7. Єльнікова О.В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій // Імідж сучасного педагога. - 2001. - № 3-4 (14-15). - С. 71-74; Освітні технології: Навч.-метод, посібн. / О. М. Пехота, А. 3. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. — К.: А.С.К, 2004. — С.149
8. Сиротинко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. – Харків: Видавнича група «Основа», 2003. 162 с.
9. http://mybclass.at.ua/load/statti/vikoristannja_innovacijnikh_tekhnologij_na_urokakh_v_pochatkovij_shkoli/3-1-0-3